

9	Виконання спортивного розряду.	0	0	7.5	5.0	0	10.0	12.5	10.0	15.0	20.0	20.0
10	Досвідчені тренери.	12.5	5.0	7.5	15.0	5.0	12.5	12.5	12.5	2.5	7.5	7.5
11	Активне дозвілля.	2.5	10.0	5.0	7.5	12.5	17.5	5.0	10.0	7.5	10.0	12.5

Відносно до табл. 1, найбільш значимим фактором, який впливає на мотивацію до занять в секції волейболу є «зміцнення здоров'я», який 60,0% опитаних віднесли на перше місце, 10,0% - на п'яту позицію. Мотив «участь у змаганнях» 17,5% студентів поставили на друге місце та 7,5% опитаних визнають його як неважливий.

22,5% респондентів такий мотив, як «підвищення стійкості до емоційних стресів» віднесли на четверте місце. Удосконалення форми тіла – 5,0% студентів обрали як пріоритетний мотив та 22,5% віднесли на сьому позицію.

17,5% опитаних «популярність волейболу», як мотив, що спонукає до занять віднесли на п'яте місце.

«Стан спортивного залу» є мало популярним мотивом та найбільше студентів – 32,5% визнали найменш значущим.

Опитані студенти вважають, що «підвищення працездатності» не є найактуальнішим, лише 5,0% визнали його пріоритетним та 25,0% поставили на дев'яте місце.

Лише 5,0% респондентів відвідують заняття з волейболу через «позитивні емоції», а найбільше 15,0% - віднесли цей мотив на третю позицію.

«Виконання спортивного розряду» є мало популярним мотивом, ніхто з опитаних студентів не поставив його на перше місце та 20,0% - винесли на десяте та одинадцяте місце.

Мотив «досвідчені тренери» – 12,5% поставили на перше місце та 7,5% на останню позицію. «Активне дозвілля» займає середню позицію у мотиваціях студентів до занять волейболом.

Висновки.

1. Аналіз результатів анкетування студентів, які обрали волейбол, як вид спорту для занять з дисципліни «Фізичне виховання» під час навчання у вузі показав, що основне завдання занять в секції з волейболу це – зміцнення здоров'я, про що свідчать проранжовані мотиваційні чинники подані в таблиці 1.

2. Отримані результати дослідження переконливо доводять, що пріоритетним мотивом до занять в секції волейболу є «зміцнення здоров'я». 60,0% респондентів даний мотив поставили на перше місце. Важливим стимулом до занять є «досвідчені тренери» - 12,5% опитаних також винесли цей мотив на перше місце. Не менш важливим чинником до занять в секції волейболу є «участь у змаганнях» - 17,5% студентів винесли його на друге місце. Можна стверджувати, що заняття в секціях волейболу в НУВГП проводяться на високому професійному та методичному рівні.

Література

1. Круцевич Т. Ю. Управління процесом фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич, В. В. Петровський. – К. : Олімпійська література, 2008. – 379 с.
2. Круцевич Т.Ю. Фізичне виховання як соціальне явище / Т.Ю. Круцевич, В.В. Петровський. Підр. Теорія і методика фізичного виховання / під ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – Т.1. – С. 27–46.
3. Мунтян В.С. Особенности формирования положительной мотивации студентов к физическому воспитанию. / В.С. Мунтян // Вісник ЧНПУ. – Вип. 98. – Т. 1. – Чернігов : ЧНПУ, 2012. – С. 174-178.
4. Varonenko V.A. Zdorov'e u fyzycheskayakulturstudenta, M.: Al'fa, 2003, 352 s.
5. Bilichenko O. O. Osoblyvistimotivatsiidozaniat z fizichnogovihovannia u studentiv / O. O. Bilichenko // Pedagogika, psyhologiiata mediko-biologichni problemyfizichnogovyhovannia i sportu. – 2011. – №5. – S. 3-5.
6. Dubohay O. D., Zavydivs'ka N. N., Khanikyants O. V. Fizychnevykhovannya i zdorov'ya : navch. posibnyk. K. : UBS NBU, 2012, 270 s.
7. Krutsevych T. Yu. Teoriya i metody kafizychnohovykhovannya : pidr. [dlyastud. vyshch. navch. zakl. fiz. vykhovannya i sportu] u 2-kh tomakh, K. : Olimpiys'kaliteratura, 2008, T. 1, 390 s.; T. 2, 367 s.

Сушко Р.О.

Національний університет фізичного виховання та спорту України

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛІСТІВ В УМОВАХ ДІЇ ЧИННИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

В дослідженні здійснено аналіз та узагальнення сучасних підходів до формування підготовчого процесу провідних національних збірних світу по баскетболу (чоловіки, жінки). Автором зазначено, що на вибір оптимального навчально-тренувального процесу власної національної збірної, а в подальшому і на успішний результат команди впливає ряд лімітуючих чинників: процеси спортивної міграції, фінансування команд, особливості проведення головних змагань, загальний соціально-економічний рівень країн. За допомогою контент-аналізу отриманих даних показано особливості організаційних підходів до формування процесу підготовки в країнах (Сполучені Штати Америки і Сербія), що відрізняються за соціально-економічним становищем, фінансуванням, впливом міграційних процесів спортсменів на навчально-тренувальний процес національних збірних команд, але протягом тривалого часу демонструють стабільні і успішні результати виступів у Олімпійських іграх, чемпіонатах світу і чемпіонатах Європи.

Ключові слова: баскетбол, підготовка, збірна, команда, підходи, міграція.

Сушко Р.А. Особенности подготовки баскетболистов в условиях действия факторов глобализации спорта высших достижений. В исследовании проведен анализ и обобщение современных подходов к формированию

подготовительного процесса ведущих национальных сборных мира по баскетболу (мужчины, женщины). Автором обозначено, что на выбор оптимального учебно-тренировочного процесса собственной национальной сборной, а в дальнейшем и на успешный результат команды влияет ряд лимитирующих факторов: процессы спортивной миграции, финансирование команд, особенности проведения главных соревнований, общий социально-экономический уровень стран. С помощью контент-анализа полученных данных показано особенности организационных подходов к формированию процесса подготовки в странах (Соединенные Штаты Америки и Сербия), которые отличаются по социально-экономическому положению, финансированию, влиянию миграционных процессов спортсменов на учебно-тренировочный процесс национальных сборных команд, но на протяжении длительного времени демонстрируют стабильные и успешные результаты выступлений в Олимпийских играх, чемпионатах мира и чемпионатах Европы.

Ключевые слова: баскетбол, подготовка, сборная, команда, подходы, миграция.

Ruslana Sushko. Basketball players training peculiarities in terms of high performance sport globalization factors.

The study has made the analysis and generalization of modern approaches to the preparative formation of leading national basketball teams of the World (men, women). The author outlines that a number of limiting factors influences the choice of optimal educational and training process in the national team itself and eventually the successful result for the team in general, these factors are the sport migration processes, teams financing, peculiarities of main competitions realization, and the overall socio-economic level of the countries. Using the content analysis of the received data there can be seen the characteristics of organizational approaches to the formation of the preparative in the countries (the United States of America and Serbia), which differ in terms of socio-economic status, financing, the impact of athletes migration to the training process of national teams, but at the same time they have been demonstrating for a long time stable and successful results in the Olympic games, World championships and European championships.

Keywords: basketball, training, national team, team approaches, migration.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні тенденції розвитку баскетболу в світі свідчать про постійний пошук шляхів удосконалення процесу підготовки національних збірних команд з метою успішного виступу на міжнародній арені та досягнення максимально високих спортивних досягнень [3, 6, 10, 13]. Ефективність інформаційного забезпечення набула сталого розвитку і зробила практично неможливою приховану ситуацію стосовно оперативного стану техніко-тактичної підготовленості національних збірних команд через постійне оприлюднення статистичних даних спортсменів і відеотрансляцій ігор [1, 4, 6, 12]. Науковці, які досліджують процеси глобалізації спорту вищих досягнень [1, 5, 8, 11], підкреслюють, що на індивідуальну підготовленість спортсменів значуще впливають наступні складові глобальних процесів: міграція, концентрація, політизація, соціалізація, комерціалізація та професіоналізація. Проблеми розвитку олімпійського і професійного спорту, які викликані глобальними процесами, актуалізують необхідність застосування чинників позатренувального і позазмагального характеру [2], чинників зовнішнього середовища спорту [5], що обґрунтовано особливостями впливу глобалізації спорту вищих досягнень. Особливості сьогодення вимагають від фахівців пошуку нових шляхів подолання проблем удосконалення навчально-тренувального процесу за допомогою оптимізації організаційно-методичних підходів до формування підготовки національних збірних команд, що свідчить про актуальність і своєчасність даного напряму наукових досліджень.

Мета дослідження – дослідити та узагальнити сучасні підходи до оптимізації навчально-тренувального процесу національних збірних команд з баскетболу.

Виклад основного матеріалу досліджень. Кожна національна збірна команда обирає власну форму підготовчого процесу до головних змагань макроциклу. Основні складові, які впливають на вибір оптимального варіанту організації підготовки і, значною мірою, лімітують його ефективність, доцільно охарактеризувати наступним чином:

- матеріально-технічне забезпечення процесу підготовки;

- фінансове забезпечення процесу підготовки;

- терміни процесу підготовки з відповідною узгодженістю щодо календаря головних змагань і національних чемпіонатів гравців, які залучені до складу національної збірної команди.

Офіційні міжнародні змагання – чемпіонати Європи, світу, Олімпійські ігри протягом існування змінювали формули проведення: за кількістю учасників, формою проведення (тури, відбіркові матчі, групові турніри), за часом проведення (міжсезоння, протягом сезону). Розвиток спорту зазнає подібних змін для популяризації власного виду спорту. Наприклад, 17 чемпіонат світу з баскетболу 2014 року, який відбувся 30 серпня – 14 вересня в Іспанії, вперше пройшов під назвою – Кубок світу з баскетболу. Він став останнім серед чемпіонатів, які проходили з інтервалом в 4 роки – наступний відбудеться в 2019 році, після чого знову повернеться до звичного чотирирічного циклу. Це буде зроблено з метою проведення чемпіонатів світу з баскетболу і футболу в різні роки, щоб привернути більшу увагу значної кількості вболівальників, які небайдужі до спортивних ігор. Масштабність події засвідчує кількість федерацій, котрі взяли участь у боротьбі за можливість представити національні збірні своїх держав у фінальній частині турніру серед 24 кращих команд на Кубку світу з баскетболу – 213.

Чоловіча національна збірна США з баскетболу 18 разів брала участь в Олімпійських іграх і за кількістю золотих медалей значно випереджає суперників: 1936, 1948, 1952, 1956, 1960, 1964, 1968, 1976, 1984, 1992, 1996, 2000, 2008, 2012, 2016 рр.; срібний призер – 1972р.; бронзовий – 1988 р., 2004 р. Не викликає сумніву, що успіхи країни, яка подарувала світу баскетбол як спортивну гру, є традиційними, але крім створеної в країні найсильнішої ліги світу (НБА), потужної матеріально-технічної бази, можливостей і бажання запрошувати провідних спортсменів і тренерів світу, керівництво на відповідний рівень підіймає науково-методичне забезпечення, провокуючи на розвиток всі ланки управління навчально-тренувальним і змагальним процесами. Дійсно важливим є пошук можливостей удосконалення правил гри (саме американці є законодавцями більшості

змін), застосування складних технічних способів виконання прийомів, цікавих тактичних рішень, та належне місце посідають наукові нововведення організаційно-адміністративного управління процесом підготовки, застосовуються нові форми роботи з кандидатами до лав національної збірної з урахуванням можливостей, які пропонує глобалізація спорту вищих досягнень (дистанційна підготовка спортсменів, аналіз і контроль змагальної діяльності, індивідуальні завдання та ін.).

Американська школа баскетболу має вражаючі успіхи, а досягнення спортсменів ґрунтуються не тільки на ефективній фізичній, техніко-тактичній і психологічній підготовленості гравців. Особливе ставлення управлінського штабу до сучасних наукових розробок протягом тривалого часу робить майже недосяжною мрію інших команд про олімпійське золото і є запорукою стабільних і впевнених перемог. Яскравим прикладом такого ставлення може слугувати спроба нового підходу до побудови навчально-тренувального процесу жіночої національної збірної США перед Олімпійськими Іграми 1996 року в Атланті, США.

Загальновідомо, що жіночий баскетбол з'явився в програмі Олімпійських ігор у 1976 році (Монреаль, Канада). З того часу жіноча національна баскетбольна команда США 10 разів брала участь в олімпійських турнірах (не пропустила жодного, крім 1980 року, коли спортсмени США бойкотували Олімпійські ігри в Москві (СРСР) за політичними мотивами) і може пишатись власними досягненнями: 8 золотих медалей, 1 – срібна (1976 рік, Монреаль) і 1 – бронзова (1992 рік, Барселона).

За рік до Олімпійських ігор в Атланті американський баскетбольний тренерський штаб і керівні органи федерації баскетболу прийняли рішення створити належні умови для підготовки жіночої національної баскетбольної збірної команди США шляхом залучення спортсменів з професійних клубів США на один рік (а саме 13 баскетболісток) і створення збірної команди для повноцінного навчально-тренувального процесу в макроциклі з необхідною кількістю зборів, контрольних ігор і турнірів з національними збірними впливових баскетбольних держав, що можуть скласти гідну конкуренцію на Олімпіаді. Проект виявився фінансово-затратним: враховуючи систему підготовки найбільшими були витрати на світове турне, протягом якого збірна США зіграла по 3 гри з чемпіонками всіх континентів, іншими провідними національними збірними європейських країн, на спільні навчально-тренувальні збори з провідними національними збірними інших країн, на належне фінансування контрактів (заробітну плату) власним баскетболісткам, які припинили виступи за професійні баскетбольні клуби протягом макроциклу.

Не можна на 100% стверджувати, що перемога національної збірної команди США на олімпійському турнірі 1996 року є наслідком нового підходу до побудови навчально-тренувального процесу керівництвом, але висока якість гри, ефективні техніко-тактичні дії гравців, що продемонстровані під час змагальної діяльності дозволяє зробити подібне припущення.

Більшість команд, що отримали можливість виступати в фінальній частині Олімпійських ігор серед 12 кращих обирають підготовку в повноцінному макроциклі, де близько 2 місяців припадає на спільні тренування та навчально-тренувальні збори. Залежно від можливостей фінансування формується графік участі в турнірах і контрольних іграх. Подібний підхід має індивідуалізовану спрямованість і, як правило, залежить від рівня соціально-економічної ситуації в країні. Наприклад, на підготовку до олімпійського турніру 2016 року в Ріо-де-Жанейро бюджет національної чоловічої збірної Іспанії з баскетболу склав близько 5 млн. дол. США, чоловічої збірної РФ – 46,3 млн. руб., інші команди не оприлюднили власні бюджети, та з огляду на представлену різницю можна стверджувати, що бюджети різних країн значно відрізняються [7, 9, 13].

На тлі представленої інформації доречним є порівняльний аналіз TOP-10 за версією журналу «Forbes» найбільш фінансово успішних олімпійців Ріо-де-Жанейро: 1. К. Дюрант (США, баскетбол) – 56,2 млн. \$; 2. Н. Джокович (Сербія, теніс) – 55,8 млн. \$; 3. Неймар (Бразилія, футбол) – 37,5 млн. \$; 4. Р. Надаль (Іспанія, теніс) – 37,5 млн. \$; 5. К. Нісікорі (Японія, теніс) – 33,5 млн. \$; 6. У. Болт (Ямайка, легка атлетика) – 32,5 млн. \$; 7. К. Ентоні (США, баскетбол) – 30,9 млн. \$; 8. С. Уільямс (США, теніс) – 28,9 млн. \$; 9. К. Ірвінг (США, баскетбол) – 27,6 млн. \$; 10. П. Джордж (США, баскетбол) – 24,1 млн. \$.

Доцільно звернути увагу, що до TOP-10 за версією журналу «Forbes» найбільш фінансово успішних олімпійців Ріо-де-Жанейро потрапили 9 представників спортивних ігор, з яких 4 баскетболіста стартової п'ятірки національної збірної команди США.

Групові відбіркові змагання до фінальної частини чемпіонату Європи сьогодні відбуваються протягом змагального сезону. Специфікою процесу підготовки є обмеження в строках. Звісно, мрія кожного тренера отримати провідних гравців у найкращій спортивній формі. Історія спорту знає чимало випадків, коли для підготовки національних збірних команд відмінялись Кубки країни, скорочувались чемпіонати країни (і не тільки в СРСР). В наш час процеси міграції гравців унеможливили вірогідність і виправданість подібних рішень. Зараз від тренера і гравців вимагаються прояви максимальної реалізації індивідуальних можливостей, щоб створити психологічно боездатний колектив у достатньо короткий термін, визначитись з стилем гри і тактичними побудовами, розставити пріоритети в змагальній діяльності з конкретними суперниками.

Продуктивний підхід до формування ефективної організації підготовки протягом тривалого часу демонструють національні федерації, в минулому, югославської школи баскетболу. Залучаючи до активної допомоги батьків юних баскетболістів, на території Сербії, Македонії, Хорватії двічі на місяць відбуваються баскетбольні уїк-енди. Юні гравці збираються за амплуа в різних містах країни і проводять спільні тренування, відточуючи власні навички, змагаючись у єдиноборствах з майбутніми суперниками, тим самим набуваючи безцінний досвід змагальної боротьби. Особливим підходом до організації такого навчально-тренувального процесу є підбір тренерами вправ, які є спеціалізованими гравців для конкретного амплуа. Тренування проходять цікаво і корисно через збереження ряду складових навчально-тренувального процесу, що неможливо, тренуючись лише в своїй команді:

- подібні дводенні збори проводять різні тренери, які мають власне бачення щодо баскетболу, а спортсмени набувають досвіду шляхом отримання різноманітної інформації та не обмежені поглядами одного тренера на сучасні тенденції розвитку гри;

- спортсмени в ігровій формі отримують природний стимул до розвитку через протидію і взаємодію з іншими гравцями, що особливо важливо для гравців, які є лідерами своїх команд, що часто втрачають стимули для подальшого вдосконалення без належної конкуренції;

- поглиблена спеціалізація підготовки (акцентована увага гравцям конкретного амплу), яка в рамках однієї команди практично неможлива;

- зміна умов тренування (споруди, інвентар, тренери, гравці, нові вправи), подорож і новий соціум гравців (необмежений виключно тренувальним процесом) призводять до подальшого позитивного спілкування.

Можливо, в такому поступовому і плановому підході до організації навчально-тренувального процесу зростаючого резерву криється секрет успіхів югославської школи баскетболу, яка не втратила провідних позицій в світовому баскетболі, навіть після трагічних подій, що пов'язані з болісними процесами поділу країни на кілька нових незалежних держав. Наприклад, національні збірні команди Сербії з баскетболу стабільно демонструють високі спортивні результати:

- чемпіонат світу, 2014 рік – 2 місце (чоловіки), 8 місце (жінки);
- чемпіонат Європи, 2015 рік – 1 місце (жінки), 4 місце (чоловіки);
- Олімпійські ігри, 2016 рік – 2 місце (чоловіки), 3 місце (жінки).

З діючого складу жіночої збірної Сербії з баскетболу, крім тренерського штабу, лише одна спортсменка брала участь у національному чемпіонаті Сербії, інші виступали за збірну як легіонери, представляючи клуби Угорщини, Італії, Чехії, РФ, Франції, Польщі, Швеції, Туреччини і США. В чоловічій збірній Сербії, крім очільників, діючий склад сформовано трьома представниками уславленого сербського клубу «Црвена Звезда» та гравцями, які представляли професійні баскетбольні клуби Італії, Іспанії, Греції, Туреччини, РФ і США.

Окрім високого рівня технічної та тактичної підготовленості, обидві збірні демонстрували зіграні і психологічно потужні колективи, що досить важко при такому рівні спортивної міграції в збірній, тому є підстави вважати, що навички взаєморозуміння на майданчику було закладено ще в дитинстві.

Висновок. Представлено та проаналізовано сучасні підходи до формування організації процесу підготовки провідних національних збірних команд з баскетболу: США та Сербії. З'ясовано, що на вибір оптимального варіанту впливають процеси спортивної міграції, фінансування команд, особливості проведення головних змагань, загальний соціально-економічний рівень розвитку країни.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі ґрунтуються на необхідності вивчення та формування сучасних технологій процесу підготовки висококваліфікованих баскетболістів провідних національних збірних команд світу з метою визначення її оптимальних варіантів в умовах дії чинників глобалізації спорту вищих досягнень.

Література

1. Борисова О.В. Глобализация и ее влияние на развитие мирового профессионального тенниса / О.В. Борисова // Слободжанський науково-спортивний вісник. – 2012. – № 5 (1). – С. 117-123.
2. Виноградов В. Внетренировочные средства стимуляции и восстановления работоспособности в подготовке спортсменов высокой квалификации / В. Виноградов, Лей Ши // Наука в олимпийском спорте. – 2014. – № 3. – С. 20-23.
3. Дорошенко Э. Подготовка высококвалифицированных баскетболистов на этапе максимальной реализации индивидуальных возможностей / Э. Дорошенко, Р. Сушко, Р. Крейвите // Наука в олимпийском спорте. – 2015. – № 4. – С. 33-38.
4. Мітова О.О. Проблеми контролю в сучасних командних спортивних іграх / О.О.Мітова // Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. – Дніпро: ДДІФКіС, - №3. – 2015. – С. 89-96.
5. Платонов В. Организационно-управленческие модели совершенствования системы подготовки спортсменов высокой квалификации в условиях политизации и коммерциализации олимпийского спорта / В. Платонов, Т. Есентаев // Наука в олимпийском спорте. – 2015. – № 1. – С. 19-26.
6. Сушко Р. Глобалізація в сучасному світі та її вплив на спорт вищих досягнень / Р. Сушко, Е. Дорошенко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2016. – № 2. – С. 140-146.
7. **Сушко Р.О.** Сучасні підходи до вдосконалення підготовленості висококваліфікованих баскетболістів: огляд проблеми і шляхи вирішення / Р. Сушко // Науковий часопис «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури /фізична культура і спорт/» – К: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – № 02 (69)16. – С. 76-80.
8. Luo L. Globalization and the rise of the chinese basketball market / Lin Luo, Yongguan Dai, Fuhua Huang // The International Journal of the History of Sport. – 2015. – Volume 32, Issue 10, P. 1321-1335.
9. Olympic Training Centers [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.teamusa.org/For-Athletes/Olympic-Training-Centers-and-Sites.aspx.
10. Ozolin N. G. The table book of coach: the science of winning / N. G. Ozolin. – Moscow: Astrel. – AST, 2006. – 864 p.
11. Ritzer G. The globalization of nothing / G. Ritzer. – Pine Forge Press, 2004. – P. 43–57.
12. Scanlan A. A comparison of the activity demands of elite and sub-elite Australian men's basketball competition / A. Scanlan, B. Dascombe, P. Reaburn // Journal of Sports Sciences. – 2011. – Volume 29, Issue 11. – P. 1153-1160.
13. United States Olympic Committee [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.teamusa.org

Тищенко В.О.

Запорізький національний університет

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ГАНДБОЛІСТІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

З метою оптимізації навчально-тренувального процесу у гандболі, нами було проведено вивчення рівня інтелектуальних здібностей спортсменів. В комплексне обстеження входили найбільш інформативні показники, що оцінюють рівень розвитку наочно-образної пам'яті, наочно-образного мислення, розподілу, переключення обсягу і стійкості уваги, просторового сприйняття напрямку, оперативної пам'яті, моторної координації. Отримані результати показали, що